საქართ. მემარც. სოც.-ფედ. სარევ. პარტია

წელიწადი მესამე

ტრიბუნა

მთავარ კომიტეტის ორგანო

გაზეთ „ტრიბუნა“ ღირს
თვიურად 700,000 მან.
ცალკე ნომერი უძილგან 30,000 მან.
რედაქცია და კანტორა: ტფილისი, სასახლის ქუჩა, № 6
ტელეფონი 10—34 — ფოსტის ყუთი, № 190.

განცხადების ფასი:
1 გვ. 200,000 მან. ნაწილი
4 „ 100,000 „
სამგლოვიარო განცხადება
1 გვ. 2,000,000 მან.
4 „ 1,000,000 „

№ 470 ოთხშაბათი, მაისის 16 1923 წ. ყოველდღიური გაზეთი ფასი 30,000

ეროვნული ბიბლიოთეკა

გაზეთ
„ტრიბუნის“
კანტორისაგან

მაისის 16-დან „ტრიბუნა“
ღირება:

თვიურად . . 700,000 მ.
ცალკე ნომერი . 30,000 „

ერთი აზრით, ერთი მარჯვენით.

საბჭოთა რესპუბლიკაში ინგლისის მემორანდუმმა და ამხ. ვოროვსკის მოკვლამ ბუნებრივად დიდი აღშფოთება გამოიწვია. გამარჯვებულმა მუშათა კლასმა კარგათ გაიგო, თუ რას ნიშნავს თავხედური ნოტები და ამხ. ვოროვსკის მოსაკვლელად გასროლილი ტყვია. წლების განმავლობაში რევოლიუციონურ ომებში გამობძნედილი მუშათა კლასი არც ასე ადვილად შეურიგდება მისი ინტერესების შელახვას.

საბჭოთა რესპუბლიკების მტერნი ერთხელ კიდევ შეეცადნენ შავი ზრახვების განალდებას. კერზონის გაცვეთილი ენა და ბოროტი სული არ ცხრება და საბჭოთა რესპუბლიკებს ბრალად სდებს ურთიერთობის შეწყვეტის მიზეზებს.

საბჭოთა რესპუბლიკები მოითხოვენ მშვიდობიანი გზით საკითხის გადაწყვეტას. მსოფლიოს მუშათა მასები კარგად ხედავენ, რომ ომისა და თავდასხმისათვის არ ემზადება საბჭოთა რესპუბლიკები, არამედ თავდაცვისათვის.

ჩვენ კარგად ვიცით, რომ თავდასხმის მოსურნენი, ინტერვენციისა და ბლოკადის ინიციატორები ვერ შესძლებენ მუშათა მასების გახვევას ავანტიურაში. ინგლისის მუშათა პარტიაც ცდილობს მშვიდობიანობის დაცვას. რესპუბლიკათა კავშირის საგარეო კომისარიატი დეპეშას იღებს მაკდონალდისაგან, რომელიც მუშათა პარტიის საპარლამენტო ფრაქციის სახელით სთხოვს რუსეთის მთავრობას თავი შეიკავოს სასწრაფო გადაწყვეტილებისაგან. თავისი მხრით მუშათა პარტია ცდილობს ცნობილ იქნეს საბჭოთა რუსეთი და შეეცდება რუსეთ-ინგლისის ურთიერთობა არ იქნეს დარღვეული.

ცხადია იმპერიალისტური მადით გატაცებულნი შეეცდებიან გამოიყენონ პატარა სახელმწიფონი საბჭოთა ქვეყნების საწინააღმდეგოთ.

ამხ. ვოროვსკის მოკვლას გარკვეული პოლიტიკური ხასიათი აქვს და ამ ფაქტს ვერ დაფარავს ვერც ლოზანას კონფერენციას გენერალური სამდივნო კომენტარიები და ვერც შვეიცარიის პოლიციის ინფორმაცია.

საბჭოთა ქვეყნების მშრომელმა ხალხმა ერთი აზრით გამოეხმაურა ამ მოვლენებს. იგი არავის არ უცხადებს ომს. იგი მშვიდობიანი ურთიერთობის გამტკიცებას ისახავს მიზნათ ყველასთან. მას არ სურს ვისმეს წინააღმდეგ ამხედრება, მაგრამ თუ გათავხედებული მტერი შეეცდება რევოლიუციის მონაპოვართა გაუქმებას, მაშინ ის ერთი ფრონტით აღუდგება წინ იმპერიალისტურ ავანტიურებს.

დღევანდელი ჯალათობა მოკავშირეთა ინიციატივით მორიგი გაკვეთილია მუშათა კლასისათვის. ფაშისტური ორგანიზაციების ზრდა და მისი განვითარება საერთაშორისო მასშტაბით უკიდურესი ფორმაა კაპიტალის შემოტევისა.

საბჭოთა რესპუბლიკები უმთავრესი რეზერვუარია შრომის დასაცავი ძალისა. კომინტერნი მსოფლიოს მაშტაბით მოუწოდებს მუშათა კლასს მოძალადეთა წინააღმდეგ.

ამ ქვეყნის ძლიერებმა კარგად უნდა გაიგონ, რომ არაფერი არ არის ისეთი ძლიერი, როგორც მოპოვებულ თავისუფლების დაცვა. დღეს თუ ერთი აზრით გამოვიდა საბჭოთა ქვეყნების მუშათა კლასი საჭირო მომენტში იგი ერთი მარჯვენით დაიცავს **თავის** უფლებებს, როგორც ერთი კაცი.

ჩვენზე მოწყვეტილ ქართველთა ეროვნულ-კულტურული განვითარებისთვის.

კორესპონდენტები სრულიად არავითარ ცნობას არ გვაწვდიან თუ, რა მდგომარეობაში იმყოფება ქართული ენის სწავლების საქმე სამხრეთ ოსეთისა, აფხაზეთისა და აჭარა-ქობულეთში. უკანასკნელ ავტონომიაში სახელმწიფო ენად დაკანონებულია ქართული ენა, აფხაზეთში აფხაზურია მიღებული და არ ვიცით რა მდგომარეობაშია ქართული. იქ ხომ ქართველობა უმრავლესობას წარმოადგენს. რაც შეეხება სამხრეთ ოსეთს, არ ვიცით, სახელმწიფო ენის საკითხი იქ როგორა სდგას, თუმცა ოსების და მათ ავტონომიურ ოლქში მოქცეული ქართველობის საერთო სალაპარაკო ენა ქართულია.

საინგილო სულ მოწყვეტილია ჩვენზე და შედის ადერბეიჯანის რესპუბლიკის სამზღვრებში. ინგილო ქართველთა ეროვნულ-კულტურული განვითარებისათვის ზრუნვა ჰმართებს ადერბეიჯანის საბჭოთა მთავრობასა. თუ მივიღებთ მხედველობაში, რომ საქართველოს სამზღვრებში მცხოვრებ თათართა ეროვნულ-კულტურული განათლების საქმე ურიგოდ არ არის დაყენებული, უნდა ვიფიქროთ ადერბეიჯანის მთავრობაც თავისი მხრით ადერბეიჯანის რესპუბლიკის შემავალ ქართველობას არ მოუსპობდა ეროვნულ-კულტურული განათლების საშუალებას, მაგრამ, ვამბობ, ცნობა არავითარი მოგვეპოვება არც კერძო, არც დიპლომატიური ხასიათისა.

როგორც ადერბეიჯანის ისევე ოსმალეთის, სპარსეთის და ჩრდილოეთ კავკასიის სამზღვრებში მცხოვრებ ქართველთ ეროვნულ-კულტურული განათლების საკითხი უნდა მოგვარებულ იქმნეს დიპლომატიურის ღონისძიებით. უეჭველია როგორც კერძო საზოგადოება, რომელიც ამ საქმის გასაძლოლად დაარსების სტადიაში არის, ისევე მთავრობა გაიხდის უმახლობელეს მიზნად სამზღვარ გარეთ მცხოვრებ ქართველთა სულიერ განათლებას. ქართველი საზოგადოება კიდევ მზად არის გაიღოს თავისი წვლილი ბედუკუღმართობით დაშორებულ ძმათა დასახმარებლად.

სპარსეთის რუსებს და სომხებს გარეთ მყოფ მოძმეთაგან მოუდით დახმარება და მათი სკოლების ბედს სპარსეთში ძალლი არ დაჰყეფს, ისეთ კარგ მდგომარეობაშია, როგორც გ. ბიაშვილი გვაუწყებს („ტრიბუნა“ № 465).

პეტრე მირიანიშვილი.

რადიო-დეპეშები

(შემოკლებით)

ინგლისის ნოტის გარშემო.

მოსკოვის საბჭოს საგანგებო სხდომა გაიმართა მაისის 12. სხდომა გახსნა ამხ. კამენევმა განაცხადა, რომ ამხ. ვოროვსკის მოსაკლავად გასროლილი ტყვია დამიზნებულია პროლეტარული რევოლიუციის წინააღმდეგ და გასაგებად ხდის ინგლისის ნოტის პოლიტიკურ შინაარსსო.

შემდეგ ლაპარაკობს ამხ. ჩიჩერინი აცხადებს: „მათ გამოწვევაზე ჩვენ წინადადებას ვიძლევით ორი თანასწორ უფლებიანი მხარის დამშვიდებული მოლაპარაკების შესახებ თუ ჩვენი წინადადების შემდეგაც მოლაპარაკების შესახებ კერზონი მოგვახვევს კავშირის გაწყვეტას, ყველას ეცოდინება, რომ ჩვენ კი არ ვართ ზავის დამრღვევნი, არამედ კერზონმა გამოიწვია კავშირის გაწყვეტა. ჩვენ თანახმა ვართ განვიხილოთ ინგლისის საჩივარი დასჯილ ჯაშუშების შესახებ, მაგრამ თავის მხრივ მოვითხოვთ დაკმაყოფილებული ვიქნეთ ჩვენ ინგლისის მიერ ოკუპაცია ქმნილ ტერიტორიაზე დახვრეტილ მოქალაქეების, არხანგელსკში და ჩრდილოეთის სხვა ნაწილებში მრავალრიცხოვან ამხანაგების წამების გამო.

ათავებს რა თავის სიტყვას, ამხ. ჩიჩერინი ამბობს: ამ ჟამად მსოფლიო ანტაგონიზმების გამწვავების პირობებში, ინგლისსა და რუსეთს შორის განხეთქილება ნიშნავს სამხედრო საფრთხის უდიდესათ გაძლიერებას, რურის ავანტიურის გაფართოების შესაძლებლობას და პოლონეთისა და რუმინეთის მილიტარისტული ელემენტების წაქეზებას, ჩვენ ვიხსნით ყოველგვარ პასუხისმგებლობას ომის საფრთხის გაძლიერების გამო. ჩვენ მედგრათ უცდით მტერს ჩვენს კარებთან და ვფიქროფთ, რომ ის ვერ გაბედავს თავდასხმას, ჩვენ დარწმუნებული ვართ, რომ თუ ინგლისელი რეაქციონერები თავს მოგვახვევენ სავაჭრო ხელშეკრულებების დარღვევას, ჩვენ ამას ავიტანთ და ახლო მომავალში უკეთესს პირობებზე დავითანხმებთ მათ“.

ჩიჩერინის შემდეგ გამოვიდა ამხ. ბუხარინი, რომელიც ახასიათებს იმპერიალისტურ ქვეყნების „ცივილიზაციას“ ესსენში მომხდარ ამბებით, ფაშისტური გამოსვლებით, ასობით ჩამოხრჩობილ მუშებით და სხვა ასეთებით. მხოლოდ საბჭოთა რესპუბლიკები იცავენ დამონებულთ და ესარჩლებიან დაჩაგრულთ:

„უცხოეთის სახელმწიფოების დიპლომატიური წარმომადგენლების და აგრეთვე უცხოეთის პროლეტარიატის წარმომადგენლების თანადასწრებით ჩვენ ვამბობთ: „რუსეთის მუშა და გლეხი ამაყობს იმით, რომ წარმოადგენს იმპერიალისტური ცივილიზაციის მოწინააღმდეგეს. ამაშია ჩვენი პროლეტარული სიამაყე და პატიოსნება“. ათავებს რა თავის სიტყვას, ამხ. ბუხარინი ამბობს: „ახლა მდგომარეობა საკმაოთ კრიტიკულია. ჩვენ არ ვართ დაზღვეული არაფერიდან, მაგრამ თუ ბედმა ინება ჩვენი გამოწვევა საბრძოლათ არა მარტო დიპლომატიური ულტიმატუმებით, მაშინ ჩვენ ყველანი, როგორც ერთი კაცი გამოვალთ ბრძოლაში“.

შემდეგ გამოდის ამხ. ტროცკი, რომელიც უარყოფს ემიგრანტთა პრესის მიერ გავრცელებულ ჭორებს თითქოს რუსეთს ომი სურდეს. შეუძლებელია რუსეთის პირობებში ჩვენ ომის მომხრე ვიყოთო და ამბობს: წყეულიც იყოს ჩვენს წრეში ის, ვინც ხმას აიმაღლებს შეტევის სასარგებლოდ მიუხედავათ ამისა, ატმოსფერა საბჭოთა რესპუბლიკების საზღვრებზე კვლავ გამწვავდა. ჩვენ ვიცით, რომ კერზონი სჭედს დიპლომატიურს, და შესაძლოა არა მარტო დიპლომატიურ ხუნდებს. ჩვენ საკმაო საბუთი გვაქვს აღშფოთებისათვის, კბილთა ღრჭენისათვის და მუშტის საჩვენებლად. მაგრამ ახლა, ასეთ მომენტში, ჩვენ არ გადავდგამთ არც ერთ ისეთ ნაბიჯს, არ ვიტყვით არც ერთს ისეთ სიტყვას, რომლებიც გაამწვავებდენ მდგომარეობას და გზას დაუხურავდენ კონფლიქტის მშვიდობიანად მოგვარებას. ჩვენ მზადა ვართ დიდი დათმობისათვის შეთანხმების, ხელშეკრულების, დამოუკიდებლობის და თანასწორობის საფუძველზე.

ჩვენი წითელი არმია და წითელი ფლოტი ყველა მუშებთან და გლეხებთან ერთად უდიდესი ყურადღებით ადევნებენ თვალყურს ჩვენი დიპლომატიის ზავისაკენ მიმართულ ყველა ნაბიჯებს, რადგან არმია ყველაზე უკეთ გრძნობს თუ რას ნიშნავს ომი ევროპაში გამწვავებული მდგომარეობის პირობებში ეს იქნებოდა ბრძოლა, რომელიც გაგრძელდებოდა არა თვეები და წლები, რომელიც შთანთქავდა ჩვენი ქვეყნის ყველა ძალებს და საშუალებებს და შეაჩერებდა მთელ რიგ წლების განმავლობაში სამეურნეო და კულტურულ მუშაობას. და ამიტომ ვამბობთ: „დეე აგვცილდეს ჩვენ ფიალა ესე“, მაგრამ თუ გამოწვევას მოყვება გამოწვევა, თუ იმპერიალიზმის ხიშტებს მომართავენ ჩვენი მკერდის წინააღმდეგ ან ზურგში ჩასაცემად, ჩვენი წითელი არმია და ფლოტი, რომელთაც ზავი სურთ, ბოლომდი შეასრულებენ თავის მოვალეობას.

ამხ. ტროცკის სიტყვის შემდეგ, მოსკოვის საბჭოს სხდომაზე შემოდიან მუშების დელეგატები, რომლებმაც გაავსეს ყველა მოედანი და ქუჩები დიდი თეატრის ახლო, სადაც ხდებოდა სხდომა. მუშა ზვეზდოვი მიუბრუნდა დიპლომატიურ ლოჟას და სთქვა: „თუ დასავლეთის კაპიტალი თავს დაესხმება მუშურ მთავრობას, საბჭოთა რუსეთის მუშათა კლასი როგორც ერთი კაცი ადგება თავისი ინტერესების დასაცავად, დარწმუნებული, რომ მას მხარს დაუჭერს დასავლეთის პროლეტარიატი

დანილოვის მანუფაქტურის მუშების სახელით ამხ. ტროცკის და ამხ. ჩიჩერინს გადასცეს დროშები. დროშის მიღების დროს ამხ. ჩიჩერინმა სთქვა: „დროშა დასანახ ადგილზე დაიდება საგარეო საქმეთა სახალხო კომისარიატში, რომ ის დაინახონ უცხოეთის ყველა დიპლომატებმა და წარმომადგენლებმა, რომლებიც ჩვენ მოგვმართავენ“.

მოსკოვის საბჭოს რეზოლიუცია.

ორატორების სიტყვების შემდეგ მოსკოვის საბჭო ერთხმად იღებს რეზოლიუციას, რომელშიც საბჭო ინგლისის რეაქციონური მთავრობის ულტიმატუმის თავხედურ კილოს და საბჭოთა მთავრობისათვის წარდგენილ მოთხოვნილებებს ახასიათებს როგორც საბჭოთა რესპუბლიკის ბრიტანეთის იმპერიის ვასალათ გადაქცევის ცდას. მოსკოვის საბჭო აცხადებს: „მშრომელთა რესპუბლიკის მტრების ყველა ღონისძიებები დაიმსხვრევიან საბჭოთა რესპუბლიკების მუშებისა და გლეხების სიმტკიცეზე და ნათლად და უდაოთ დაუმტკიცებენ მთელ მსოფლიოს, რომ საბჭოთა რესპუბლიკებს, რომლებიც თავს აღწევენ ინტერვენციისა და ბლოკადის მძიმე შედეგებს, შესწევთ ძალა ძლევამოსილად მოიგერიოს მსოფლიო იმპერიალიზმის ყველა თავდასხმები.

ყველა ქვეყნის მშრომელთ

მთელი ქვეყნის მუშებისადმი მიმართვაში, მოსკოვის მუშების სახელით, რომლებიც ნახევარ მილიონიანი დემონსტრაციის სახით გარს ერტყენ საბჭოს სხდომას, მოსკოვის საბჭო მოუწოდებს მთელი ქვეყნის მუშებს, განურჩევლად ეროვნებისა და და პარტიისა, აიცილონ თავდასხმა საბჭოთა რუსეთზე, რომელსაც ამზადებს საერთაშორისო ფაშიზმი.

მიმართვა ინგლისის მუშათა პარტიისადმი

მაკდონალდის სახელზე გაგზავნილ დეპეშაში მოსკოვის საბჭო მიმართავს ძხოვნით ინგლისის მუშათა პარტიას მიიღოს ყოველგვარი ზომები ინგლისის მთავრობის მხრივ ყოველგვარი შემდეგში გამოუსწორებელი ნაბიჯების ასაცილებლად, დეპეშაში ნათქვამია: „კონფლიქტი შეიძლება აცილებული იქნეს, თუ ინგლისის მთავრობა შეიგნებს რომ რუსეთის დიდ ერთან შეუძლებელია ლაპარაკი ულტიმატუმების საშუალებით ღ დათანხმდება სადავო საკითხების განხილვაზე მხარეების თანასწორობის საფუძველზე საბჭოთა რესპუბლიკა, რომელიც ზავისკენ მიისწრაფვის, ამავე დროს მზად არის, როგორც ერთი კაცი დადგეს თავისი დამოუკიდებლობის, სუვერენობის და მთავრობის დასაცავად“.

მიმართვა ნანსენს

ნანსენის სახელზე გაგზავნილ დეპეშაში მოსკოვის საბჭო გამოსთქვამს იმედს, რომ ნანსენი აღიმაღლებს ხმას ომის მსურველთა წინააღმდეგ და ეტყვის მთელ ქვეყანას, რომ საბჭოთა რუსეთი არ შეუდგება ულტიმატუმებისა და ტყვიების წინაშე. მაგრამ მზათ არის ყველა ზომები მიიღოს ზავის დასაცავად და განსამტკიცებლად.

პეტროგრადის საბჭოს სხდომა

მაისის 12-ს, გაიმართა პეტროგრადის საბჭოს საგანგებო სხდომა ინგლისის მემორანდუმის გამო. ვრცელი სიტყვებით გამოვიდენ ამხ. ზინოვიევი და და კარახანი.

მიღებულ მოწოდებაში ყველა ქვეყნის მუშებისადმი პეტროგრადის საბჭო აღნიშნავს: „დეე იცოდენ იმპერიალისტებმა, რომ არ არის ძალა, რომელიც შესძლებს საბჭოთა სახელმწიფოს დამარცხებას“.

შემდეგ პეტროგრადის საბჭო მოითხოვს სახალხო კომისართა საბჭოსაგან, რათა მან გადაჭრით უარჰყოს ულტიმატუმის თავხედური მოთხოვნილება.

სრულიად რუსეთის პროფკავშირთა ცენტრალური საბჭოს მოწოდება.

მოსკოვი. 13 მაისი. სრულიად რუსეთის პროფკავშირების ცენტრალურმა საბჭომ მოწოდებით მიმართა მთელი ქვეყნის მუშებს, რომელშიაც ამბობს: ჩვენი ცხოვრების დამოუკიდებლად შენების უფლება ჩვენ მეტად ძვირად მოვიპოვეთ, რომ ნება მივსცეთ ვისმეს ყაჩაღური თავდასხმის გზით დაგვირღვიოს ის. ჩვენი ქვეყნის მუშები და გლეხები, რომელთაც რევოლიუციის მძაფრი სკოლა გაიარეს, საკმაო ძალას გამონახავენ თავის თავში, რომ იარაღით ხელში დაიცვან თავისი მონაპოვარი. რუსეთის მშრომელები მოწოდებით მიმართავენ ყველას, რომ ჩვენთან ერთად ვაჩვენოთ ყველა ქვეყნის კაპიტალისტურ მთავრობებს ჩვენი მშვიდობიანობისადმი სურვილი.

სრულიად რუსეთის პროფკავშირთა ცენტრალური საბჭო თავის ტრედუნიონების გენერალურ საბჭოსადმი, მუშათა პარტიისადმი და მუშათა პარტიის პარლამენტის ფრაქციისადმი ტრედ-უნიონების ყველა წევრებისა და დიდი ბრიტანეთის მშრომელებისადმი მიმართულ მოწოდებებში ამტკიცებს, რომ ინგლისის მთავრობის პროვოკაციული ნოტა იმავე დროს არის მეომარ კაპიტალისა და ფაშიზმის თავდასხმა საერთაშორისო პროლეტარიატზე. საერთაშორისო მუშათა მოძრაობის წინააღმდეგობისა და სოლიდარობის ხარისხიდანაა დამოკიდებული იმპერიალისტურ მტაცებლობის განზრახვების განხორციელების შესაძლებლობანი. საბჭოთა რესპუბლიკები მგრძნობიერათ ეხმაურებიან ყოველგვარ იმპერიალისტურ ძალადობას და დარწმუნებული არიან, რომ თქვენთანაც ყველა ქალაქებში, ყველა ქარხნებსა და ფაბრიკებში გაისმება მრავალ მილიონიან მშრომელთა გამოძახილი: „შორს ხელები რუსეთის რევოლიუციისაგან, შორს ხელები საბჭოთა რუსეთისაგან“.

მშრომელი მასები საბჭოთა რესპუბლიკების სადარაჯოზე. საპროტესტო დემონსტრაციები იმპერიალიზმის თავდასხმის წინააღმდეგ მოსკოვში

მოსკოვი. 12 მაისი. ამხ. ვოროვსკის მოკვლამ და კერზონის ნოტამ აღაშფოთა მოსკოვის მუშები მუშა ქალები, წითელი არმიელები, მოწაფეები და საბჭოთა მოსამსახურეები გამოვიდენ ქუჩებზე, რომ მხურვალე პროტესტი განაცხადონ მთელი ქვეყნის წინაშე იმპერიალიზმის თავდასხმის წინააღმდეგ ს. ს. რესპუბლიკების კავშირის დამოუკიდებლობაზე სრულ 12 საათზე მოსკოვის ყველა ქარხნებსა და ფაბრიკებში შეწყდა მუშაობა. ქალაქის შუა გულში

თავი მოიყარა მშრომელთა მწყობრმა კოლონებმა დროშებით, ლოზუნგებით და რევოლიუციონურ სიმღერებით. დაახლოვებითი გამოანგარიშებით დემონსტრაციაში მონაწილეობას ღებულობდა 500.000 კაცი. ყველგან მიტინგები იყო მოწყობილი კომინტერნის, პარტიულ და პროფესიონალურ ორგანიზაციების წარმომადგენლების მონაწილეობით. სვერდლოვის მოედანზე დემონსტრაციების წინაშე გამოვიდა ამხ. სოსნოვსკი, რომელმაც სთქვა: „ინგლისის ლორდები მუქარით ვერ შეაშინებენ რუსეთის მუშებსა და გლეხებს. აი რას ამბობს დღევანდელი დემონსტრაცია—ერთიანობა და საომარი სამზადისი ინგლისის ბურჟუაზიის გამოსვლაზე, მთელი ფედერაცია გარკვევით და მკაფიოდ უპასუხებს: „შორს ხელები“ ერთსულოვანმა მქუხარე ტაშმა დაფარა ამხანაგ სოსნოვსკის სიტყვები. ამხ. სოსნოვსკის შემდეგ გამოსულმა ამხ. ლუნაჩარსკიმ მოკლე სიტყვის შემდეგ კითხვით მიმართა დემონსტრანტებს: შეუძლია კერზონს შეგვაშინოს ჩვენ რუსეთის მუშები და გლეხები? „არა“—გაისმა მოედანზე ერთი კუთხიდან მეორეზე გამოჩნდება ჩვენში თუ გინდ ერთი, რომელიც არ გამოვა საბჭოთა რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის დასაცავად? ეკითხება ამხ. ლუნაჩარსკი. „მოვკვდებით საბჭოებისა და მშრომელი ხალხის ხელისუფლებისათვის“. ისმის მკაფიო და გარკვეული პასუხი დემონსტრანტების მრავალ ათასიან მასსებიდან ამავე დროს მრავალი დემონსტრანტები მოგროვდენ მოსკოვის საბჭოს წინ და აგრეთვე კომინტერნის შენობის წინ, სადაც დემონსტრანტებს მიესალმენ მოსკოვის საბჭოს წევრები და კომინტერნის წარმომადგენლები. ტვერის ქუჩით საბჭოების სახლიდან დემონსტრანტები გაეშურენ კავშირების სახლისკენ, სადაც შეგროვილთ მხურვალე სიტყვით მიმართა ამხ. ანტონოვ-სვეენკომ. დემონსტრაცია შუაღამემდი გაგრძელდა. მუშების სულიერი გადაწყვეტილება ძლიერი და მტკიცეა.

პეტროგრადში

პეტროგრადი. 12 მაისი. დილა ადრიანათ მუშათა მასსებმა დროშებით იწყეს თავის მოყრა შრომის სასახლესთან, სადაც დანიშნული იყო პროფკავშირთა მიტინგი. წითელ-არმიელთა ყველა სამხედრო ნაწილებში, კავშირებში და დაწესებულებებში შესდგა სასწრაფო კრებები, რომლებზედაც ერთხმად გამოტანილი იქნა რეზოლიუციები საერთაშორისო კაპიტალიზმის საბჭოთა რესპუბლიკების კავშირის დამოუკიდებლობაზე თავდასხმას და ამხ. ვოროვსკის სამარცხვინო მკვლელობის წინააღმდეგ. დღის 3 საათზე ყველა დაწესებულებებმა და წარმოებებმა შესწყვიტეს მუშაობა და მთელი შემადგენლობით ქუჩაზე გამოვიდნენ ლოზუნგებით „გაუმარჯოს ინგლისის კომპარტიას, არავითარი დათმობა, საბჭოთა რუსეთი რური არ არის, შორს ხელები მუშათა და გლეხთა რუსეთისაგან, პროლეტარიატი სამაგიეროს გადაუხდის ვოროვსკის მკვლელობისათვის“ ქუჩებზე იმართებოდა მფრინავი მიტინგები, დემონსტრაციამ გრანდიოზული ხასიათი მიიღო სავაჭრო ნავთსადგურში დიდი მიტინგი შესდგა სადაც მიღებულ იქნა რეზოლიუცია. ინგლისის მოქმედებისა, მისი ნოტას დაუშვებელ ტონის და ფაშისტების მიერ ამხ. ვოროვსკის მოკვლის წინააღმდეგ.

საპროტესტო დემონსტრაციები

საპროტესტო მიტინგები და დემონსტრაციები გაიმართა ყველგან: ოდესაში, როსტოვში, არხანგელსკში, ხარკოვში, მინსკში, ბაქოში და სხვაგან.

ი ნ გ ლ ი ს შ ი.

ბერლინი. 14 მაისი. პარასკევს ლონდონში შესდგა ტრედუნიონების და სხვა მუშათა ორგანიზაციების კრება საბჭოთა რუსეთისადმი ინგლისის ნოტის გამო. მიღებულ რეზოლიუციაში კრება აფრთხილებს ინგლისის მთავრობას საბჭოთა რესპუბლიკებთან კავშირის შეწყვეტისა და კრიტიკას უკეთებს მთავრობას ულტიმატუმის გამო. რეზოლიუცია ითვალისწინებს არბიტრაჟს ინგლისის ნოტის მიერ წარმოშობილ კონფლიქტის განსახილველად.

ინგლისის მუშათა პარტია მშვიდობიანობისათვის.

მოსკოვი. 12 მაისი. გარეშე საქმეთა სახალხო კომისარიატმა მიიღო დეპეშა მაკდონალდისაგან, რომელიც ინგლისის მთავრობის მიერ მურმანის ნაპირებთან კანონერკის გაგზავნის გამო, მეგობრულად სთხოვს რუსეთის მთავრობას მუშათა პარტიის საპარლამენტო ფრაქციის სახელით თავი შეიკავოს ყოველგვარი გამოსვლებისაგან, რომელთაც შეუძლია ომის წარმოშობის დაჩქარება, სანამ არ დაწყებულა შემდეგი მოლაპარაკებანი ბრიტანეთის მთავრობის ულტიმატუმის შესახებ. ჩვენ, ამბობს მაკდონალდი, ვმუშაობთ მშვიდოაიანობის და საბჭოთა მთავრობის ცნობისთვის და აღშფოთებით ვხვდებით განხეთქილების ყოველგვარ შესაძლებლობას, სანამ არ იქნება გამოყენებული ყოველგვარი საშუალებანი არბიტრაჟის და მოლაპარაკების გზით საკითხის გადაჭრისათვის.

მუშათა პარტია თავის თავზე კისრულობს პასუხისმგებლობას მახლობელ სამშაბათს ნოტის გარშემო კამათისათვის.

საპასუხო ნოტაში ამხ. ლიტვინოვი არწმუნებს მაკდონალდს, რომ თუმცაღა საბჭოთა მთავრობას არ შეუძლია დაემორჩილოს ულტიმატუმებს და მუქარებს, მაგრამ ის მზად არის რუსეთ-ბრიტანეთის დავა გადასჭრას მშვიდობიანი გზით, როგორც ამას ამტკიცებს გადაწყვეტილება დატყვევებული მიწა·მღების განთავისუფლების შესახებ.

ინგლისის მუშები პროტესტს აცხადებენ კერზონის ნოტის წინააღმდეგ.

ლონდონი. 12 მაისი. ტრედუნიონების და ინგლისის მუშათა პარტიის შეერთებულმა კონგრესმა დეკლარაცია გამოაქვეყნა, რომელშიაც ჰკიცხავს კერზონის ნოტას, რომელსაც მიზნათ აქვს თეთრგვარდიელთა თავდასხმის გამოწვევა საბჭოთა რუსეთზე. დეკლარაცია აღნიშნავს, რომ ნოტა ფიქრობს სამხედრო ცდების განახლებას, რომელმაც შეიძლება ძალადობის ხმარებამდე მიიყვანოს, იმის მაგივრად, რომ კონფლიქტის გადაწყვეტა მოლაპარაკებისა სამართლიანობის ნიადაგზე მოხდეს. დეკლარაცია აცხადებს, რომ შე[illegible] შესაძლებელია ყოფილიყო ორივე მხრიდან და ამიტომ მოითხოვს კონფერენციის მოწვევას, სადაც უკმაყოფილო მხარეებს შეეძლოთ თავიანთი დამამტკიცებელი საბუთების და მოსაზრებების წარმოდგენა. დეკლარაცია ემყარება არა მარტო მუშების, არამედ ლონდონის მოქალაქეების პროტესტსაც.

მთლიანი ფრონტი იმპერიალიზმის წინააღმდეგ.

ლონდონი. 12 მაისი. ინგლისის კომუნისტურმა პარტიამ წინადადებით მიმართა მუშათა პარტიას, რომელიც დღეს მუშათა მიტინგებს აწყობს, მთლიანი ფრონტით გამოსვლის შესახებ. „დეილ ტელეგრაფი“ კიცხავს მუშათა პარტიის განცხადებასა და აგრეთვე მის მანიფესტს, რომელსაც გაზეთი ადარებს მაკდონალდის პაციფისტურ განცხადებას 1914 წელში.

ევროპა ნოტის შესახებ.

,,ერ ნუველი'' ინგლისის ნოტის შესახებ

პარიზი. 12 მაისი. „ერ ნუველი“ ინგლისის დამოკიდებულების შეცვლას რუსეთისადმი ხსნის ინგლისისა და გერმანიის დაახლოვების მიზეზით, რომელიც შეასუსტებს ინგლისის შიშს რუსეთ-გერმანიის კავშირის შესაძლებლობის წინაშე.

ბეჭდავს რა ამხ. ლიტვინოვის ნოტას სანაპირო წყლების შესახებ „ერნუველი“ აღნიშნავს საბჭოთა დიპლომატიის წარმატებას, რომელმაც წინასწარ გაანადგურა ის მუხლი კერზონის ნოტის საბაბათ რომ გახდა. საერთო შთაბეჭდილება ისეთია, რომ ინგლისის ულტიმატუმი არაფერ განსაკუთრებულ გავლენას არ მოახდენს საფრანგეთის დამოკიდებულებაზე რუსეთის მიმართ.

განხეთქილება [illegible] შორის

ლონდონი. 12 მაისი. „დეილი ნიუზი“ [illegible] რებს „დეილი ხრონიკლ“ [illegible] რებს შორის უთანხმოების შესაძლებლობის შე[illegible] 15 მაისის მსჯელობის დროს. კონსერვატორ[illegible] ნაწილი, გაზეთის სიტყვით, ფიქრობს მთავრობ[illegible] წინააღმდეგ გამოსვლას. გაზეთი ამას უდიდეს მნი[illegible] შვნელობას აძლევს და აღნიშნავს, რომ ამას შე[illegible] ლია ინგლისსა და რუსეთს შორის გამწვავე[illegible] დამოკიდებულების შენელება.

ფაშიზმის წინააღმდეგ

ბერლინი. 12 მაისი მთელს იტალიაში [illegible] ქა დიდმა ანტი-ფაშისტურმა მოძრაობამ. გა[illegible] „ტორინო“ იტყობინება დიდ ანტი-ფაშისტურ [illegible] ყებაზე სიცილიაში. მესინაში ანტი-ფაშისტურ [illegible] მონსტრაციის დროს დაჭრილია თექვსმეტი დე[illegible] ტრანტი.

ა ვ ს ტ რ ი ა

ვენა. 12 მაისი. ავსტრიის კომპარტიამ [illegible] შისტებთან ბრძოლის მიზნით 9 მაისს ვენაში [illegible] ყო 9 მიტინგი. მიტინგებზე გამოტანილია სა[illegible] ტესტო რეზოლიუციები პოლიციის უდიერი [illegible] რობისა და ფაშისტების გამოსვლებისათვის [illegible] რობის მხრივ ხელის შეწყობის წინააღმდეგ. რ[illegible] ლიუციაში მოუწოდებენ ყველა შეგნებულ მუ[illegible] რათა ემზადონ გადამჭრელ ბრძოლისათვის თ[illegible] ცვის პროლეტარული ორგანიზაციების მოწ[illegible] გზით.

ახალი ამბები

— **უმუშევარნი.** 14 მაისს შრომის ბირჟაზე გამოცხადდა—670 უმუშევარი, ახალი ჩაეწერა—160, მოთხოვნილება იყო—71. გაიგზავნა სამუშვარზე—77, უფლებაში აღდგენილია—8.

— **ბავშების საავადმყოფო.** ტფილისის ალსაკომმა დაადგინა: გადაიტანოს ბავშების საავადმყოფო, ბებუთოვის ქუჩიდან ქალაქის გარეთ.

— **ბავშვების დღესასწაული.** პირველი ბავშვების დღესასწაული გაიმართება 20 ამა მაისს. სოციალურ აღმზდრელ საზოგადოებამ დაადგინა: ვინაიდგან წელს ბავშვებმა კარგათ ჩაატარეს სამოსწავლო წელიწადი, მისცენ საჩუქრათ წითელი დროშა.

— **სარაჯიშვილის იუბილეის გამო.** ტფილისის ალმასკომმა დაადგინა გადასცეს მომღერალ ვანო სარაჯიშვილს საჩუქრის სახით 50 მილიონი მანეთი. დაევალოს ამხ. მესხს მიულოცოს იუბილიარს პრეზიდიუმის სახელით.

— **დახმარება წითელ ჯარს.** წითელ ჯარის საზაფხულო ბანაკის მოსაწყობათ დახმარების სახით ამავე ალმასკომმა გადასდო 500 მანეთი ოქროთი. ეს ფული გადაეცემა საინჟინერო სამმართველოს.

— **წითელი დროშები.** ამავე ალმასკომმა გადასცა კავკასიის განსაკუთრებრივ ცხენოსან ბრიგადის სამხედრო სკოლას და ცეცხლის მქრ[illegible] რაზმს წითელი დროშები.

— **კარსანის აგარაკების შეკეთება.** ქა[illegible] ალმასკომმა დააკმაყოფილა განათლების განყ[illegible] ლების მომართვა კარსანის აგარაკებზე შესაკ[illegible] ლათ 256 მან. 93 კაპ. მიცემის შესახებ.

— **სავალდებულო დადგენილება.** ქა[illegible] ალმასკომმა დაადგინა ამიერიდან სავალდებო[illegible] იქნეს აღიარებული ქალაქის მოედანზე გასაყ[illegible] შემოტანილ სურსათ-სანოვაგის მხოლოდ ქა[illegible] სასწორზე აწონა. აწონილ იქნება ყოველ[illegible] სურსათ-სანოვაგე. აგრეთვე უნდა აიწონოს [illegible] ტანილი თივა, ქერი და სხ. გადასახადი ფუთ[illegible] წესდა 1 კაპეიკი ოქროთი, ხოლო დანარჩენ [illegible] ვაგზე—2 კაპეიკი. კერძო ვაჭრების სასწორზე [illegible] ნა ხსენებული ნივთების სასტიკათ აკრძალ[illegible] დამრღვევნი ამ დადგენალებისა დაისჯებიან.

— **უძრავ—ქონებათა სამმართველო.** ა[illegible] კომის პრეზიდიუმმა დაამტკიცა ამხ. ვარძი[illegible] მიერ წარმოდგენილი დებულების პროექტი ქ[illegible] ტფილისის უძრავ ქონებათა სამმართველოს დ[illegible] სების შესახებ.

— **ვერის ბორანის იჯარით გაცემა.** პრ[illegible] დიუმს საჭიროთ მიაჩნია ვერის ბორანის იჯ[illegible] გაცემა, რადგან ალმასკომს არა აქვს საშუალებ[illegible] აღსადგენათ

შენიშვნები

მარქს-ენგელსი ნაციონალური საკითხის შესახებ.

შეიძლება გადაჭრით ითქვას, რომ ნაციონალურმა საკითხმა თანამედროვე საერაშორისო მოძრაობაში მეტად საპატიო ადგილი მოიპოვა. მრავალი წლების განმავლობაში საერთაშორისო სოციალ-დემოკრატთა სოციალიზმისა და კლასთა ბრძოლის პრინციპების სახელით უარყოფდა ნაციონალურ საკითხსა და იგი საზიანოდ მიაჩნდა მუშათა კლასისათვის. ასე დაიწყო სოციალ-დემოკრატიამ თავისი მოღვაწეობა ეროვნულ საკითხში, რასაც ახასიათებდა აშკარა ნიჰილიზმი და ანტი ეროვნული შინაარსი. ამ პოლიტიკას თვალსაჩინო წარმომადგენელი იყო გიორგი პლეხანოვი, დიდი ავტორიტეტის მქონე და მარქსიზმის დიდ მცოდნედ მიღებული. მაგრამ სოციალ-დემოკრატია არ შეჩერდა ამ თავის ნიჰილისტურ პოზიციაზე ნაციონალურ საკითხში და, ისტორიულ ცხოვრების თარეშის გამო, გარკვეულს სოციალ-ნაციონალიზმამდე და სოციალ-იმპერიალიზმამდე მივიდა. დღეს თქვენ ვერ ნახავთ ვერც ერთს ქვეყანაში ვერც ერთს სოციალ-დემოკრატიულ მიმდინარეობას, რომელიც უარყოფდეს ნაციონალურ საკითხსა და თავის მოღვაწეობის გეგმებში პირველ რიგში არ აყენებდეს ეროვნულ პროგრამას. ს.-დემოკრატიამ ერის სამსახური თავის წმინდა მოვალეობად გაიხადა და ყოველ დღიურ ბრძოლის. საგანთა შორის პირველი ადგილი მიანიჭა მას. ცნობილია, რომ ს.-დემოკრატიულ აზროვნების ასეთს ტრანსფორმაციას ეროვნულ საკითხში თან სდევდა პრინციპიალური რევიზიაც ამავე საკითხის გარშემო.

მაგრამ, როგორც თავის მოღვაწეობის პერიოდში, ეროვნულ საკითხის ნიჰილისტურად გაშუქების გამო, ამ პარტიამ გააბახა ეროვნული საკითხის რევოლიუციონურად გაგება და ააცდინა საერთაშორისო პროლეტარიატი სწორს გზას ერთს მეტად მძიმე და სერიოზულ საკითხში, ისე დღესაც, თავის მოღვაწეობის მეორე პერიოდში, არა ნაკლებ აბახებს და ხრწნის მუშათა მოძრაობის ეროვნული საკითხის შოვინიზმამდე და იმპერიალიზმამდე დაყვანით. დღეს დღეობით ეროვნულ საკითხში ს.-დემოკრატიამ იმდენად გადახარა თავისი გეზი მარჯვნით, რომ სრულიად უშიშრად ამოუდგა გვერდში თავიანთ იმპერიალისტურს მთავრობას და მასთან ერთად ეწევა „ხალხის განთავისუფლების“ კეთილშობილ საქმეს. ორივე ამ პერიოდში ეროვნული საკითხი ს.-დემოკრატიის მიერ ყალბად იყო დაყენებული და მას არავითარი კავშირი არ ჰქონდა ამ კითხვის სწორსა და მიზანშეწონილს გადაჭრასთან.

მთავარი და ძირითადი შეცდომა მენშევიკური პარტიისა ის არის ეროვნულ საკითხში, რომ მას არ აქვს იდეოლოგიური შესაძლებლობა ეროვნული და სოციალური მომენტების, ნაციონალური და კლასიური მოძრაობის შეულლებისა და მათთვის ერთი გარკვეული მიზანშეწონილი ხაზის გამოძებნის. გარკვეული ისტორიულ პერიოდში ს.-დემოკრატია ერთ პრინციპს (კლასურს) ემყარება ან უკეთ ეფარებოდა და მეორეს უარყოფდა. დგება მომენტი, როდესაც პირველს უარყოფს და შორეულ დროისათვის დებს, ხოლო მეორეს (ეროვნულს) თავის მორიგ ამოცანად ისახავს. ასეთი მერყეობა გაურკვევლობა და უპროგრამობა დამახასიათებელია ყოველგვარი წვრილ-ბურჟუაზიული ოპორტიუნიზმისა, რომელიც საქანელასავით მოძრაობის მოვლენათა მასის და პასიურად ემორჩილება წინასწარ შემუშავებულ კანონებს.

სოციალისტური პარტიისათვის ეროვნული საკითხი დაქვემდებარებულია სოციალისტურ მოძრაობასთან, რადგან პირველის სრული გადაწყვეტა და დაჩაგრულ ერთა ნამდვილი განთავისუფლება შეუძლებელი არის, სანამ არსებობს კაპიტალისტური მეურნეობა და მის ნიადაგზე აღმოცენებული იმპერიალისტური სისტემა. კაპიტალისტური მეურნეობა, განსაკუთრებით კი თანამედროვე ფინანსიური კაპიტალიზმი ყოველის მხრით სცარცვავს ჩამორჩენილ ერებს,—მიუხედავად ამისა დამოკიდებულია ეს ერი თუ დამოუკიდებელი,—და არ აძლევს მას ეკონომიური აღორძინებისა და წარმოების შესაძლებლობას. მეურნეობის ასეთს სისტემას, რომელიც სცარცვავს, როგორც მუშათა კლას ისე ჩამორჩენილ ერებს, სპობს მხოლოდ პროლეტარული რევოლიუცია და სოციალისტური წყობილება. უკანასკნელი სწორად და სამართლიანად სწყვეტს ეროვნულ საკითხს. ამიტომ თავისთავად ცხადია, რომ ყოველი ეროვნული მოძრაობა უნდა დაექვემდებაროს სოციალურ მოძრაობისა და მისი დირექტივებით უნდა ხელმძღვანელობდეს.

საკითხის ასე დაყენება სრულიად არ ნიშნავს იმას, ეროვნული საკითხი უნდა იქმნეს უარყოფილი და მხოლოდ სოციალური პრობლემებით დავკმაყოფილდეთ. წინააღმდეგ, ეროვნული საკითხი თავის მხრით წარმოადგენს უაღრესად რევოლიუციონურს ფაქტსა და მისი რეალურად დაყენებით დღესვე, თანამედროვე პირობებში ნიადაგი ეცლება კაპიტალიზმის ბატონობასა და ირყევა მისი არსებობის საფუძლები. მაგ. გაღრმავება კოლონიალურ-ნაციონალური მოძრაობის და კოლონიებსა და იმპერიალისტს მეტროპოლიის შორის გამწვავებული მდგომარეობის შეჰქმნა გამოუვალ მდგომარეობაში აყენებს ამ სახელმწიფოებს და უადვილებს მეტროპოლიის პროლეტარიატს პოლიტიკური ძალა-უფლების ხელში ჩაგდებას. კოლონიების სრულს უმოძრაობაში დატოვება და იქ მტკიცე საფუძლების შეჰქმნა იმპერიალისტურ სახელმწიფოებისათვის, ამაგრებს მისავე მდგომარეობას მეტროპოლიაში, უძნელებს პროლეტარიატს ბრძოლასა და აძლიერებს რეაქციას.

ამ მაგალითიდან ნათელი ხდება, თუ რამდენად დიდი და მეტად მნიშვნელოვანი როლი შეუძლია ითამაშოს ეროვნულ ფაქტორს თანამედროვე რევოლიუციონურს მოძრაობაში. გადაწყვეტა და სწორედ დაყენება ეროვნულ საკითხისა სოციალისტურ პარტიის მიერ ნიშნავს რევოლიუციონურ მოძრაობის გაღრმავებასა და მისი სწორი ხაზით მიმართვას.

ასე უნდა ესმოდეს ყოველ რევოლიუციონერს ეროვნული საკითხი და მისი როლი თანამედროვე რევოლიუციონურ მოძრაობაში.

როგორც ვსთქვით, ს.-დემოკრატიამ თავის მოღვაწეობის პირველ ხანებში უარყო ეროვნული საკითხი და ისიც მარქს-ენგელსის სახელით. ცნობილია, რომ მარქს-ენგელსი „კომუნისტურ მანიფესტის“ ერთ ადგილას ამბობენ: „პროლეტარიატს არ აქვს სამშობლოო“. აქედან დასკვნა გაუკეთეს მენშევიკებმა: პროლეტარიატს არ შეიძლება ჰქონდეს ეროვნული პოლიტიკაო.

მაგრამ, როგორც სხვა მრავალ კითხვებში, ისე ეროვნულ საკითხშიაც მენშევიკების ბელადებმა გააბახეს მარქსიზმის რევოლიუციონური პროგრამა და წვრილ-ბურჟუაზიულ ოპორტიუნიზმამდე დაიყვანეს იგი. მარქსა და ენგელს მეტად ცოტა აქვთ ეროვნულ საკითხის შესახებ ნაწერი, როგორც კერძო წერილებში, ისე თხზულებებში, მაგრამ რაც არის ძვირფას მასალას წარმოადგენს ეროვნული საკითხის სწორად დაყენებისათვის და სრულიად ეწინააღმდეგება იმ პოლიტიკას, რომელსაც ადგანან მენშევიკური პარტიები.

ამ წერილში ჩვენ შევეხებით მხოლოდ გაკვრით მარქს-ენგელსის პოლიტიკას ეროვნულ საკითხში. მაგალითად გამოგვადგება მარქსისა და ენგელსის დამოკიდებულება ირლანდიისა და პოლონეთის საკითხისადმი. ყველამ კარგად ვიცით, რომ ირ[illegible] დიის ხალხი მრავალი საუკუნოების განმავლო[illegible] მეტად აუტანელ შევიწროებას განიცდიდა ინ[illegible] სის იმპერიალისტებისაგან. ემიგრანტ მარქ[illegible] შეეძლო ეს არ დაენახა და თავისი შეხედულე[illegible] გამოეთქვა ამ საკითხის შესახებ. მისმა თანამ[illegible] მელმა ენგელსმა პირადათ მოიარა ირლანდიი[illegible] დამოები და გაეცნო ინგლისის პოლიტიკას ირ[illegible] დიაში. თავის კერძო კორესპოდენციაში მარქს[illegible] მი (1856 წ. 23 V) ის სწერს, რომ ირლანდიი[illegible] იძლება ჩაითვალოს ინგლისის პირველ კოლო[illegible] სადაც ნათლად სჩანს, რომ ა. წ. თავისუფლებ[illegible] გლისის მოქალაქეებისა აგებულია კოლონიები[illegible] მონებაზე: ენგელსმა ნათლად დაინახა, რომ ინ[illegible] სი ყოველის მხრით ფცქვნის ირლანდიას და [illegible] ყვანა იგი „ჩამოლლეტილ“ ნაციამდე. *)

1867 წელს მარქსი გაეცნო რა დაწვრილ[illegible] ირლანდიის მდგომარეობას, სწერს ენგელს: „[illegible] მე მიმაჩნდა ირლანდიის გამოყოფა ინგლის[illegible] შეუძლებლად. ეხლა ვთვლი (გამოყოფას) აუც[illegible] ლად, თუ გინდ გამოყოფის შემდეგ ხელახლა [illegible] მოსდგეს ფედერაცია... ევროპის არც ერთს ქ[illegible] ნაში უცხოელთა ბატონობას არ მიუღია ასეთი [illegible] დაპირი ფორმა ადგილობრივ მკვიდრთა [illegible] ცვისა. **).

თავის მეორე წერილში იმავე მისამარ[illegible] (1867 წ.) მარქსი გარკვეულ პროგრამას ირლ[illegible] ის ერისათვის: „კითხვა იბადება, რა უნდა ვ[illegible] ოთ ჩვენ ინგლისის მუშებს, ჩემის აზრით, [illegible] იძულებულნი არიან შეიტანონ თავიანთ პროგ[illegible] მოთხოვნა კავშირის გაწყვეტისა ინგლისის ირ[illegible] დიასთან... რა უნდა ირლანდიელებს: 1 თვი[illegible] თველობა და დამოუკიდებლობა ინგლისისაგა[illegible] აგრარული რევოლიუცია. 3. მფარველობითი [illegible] სახადები ინგლისის წინააღმდეგ“. უკანასკნელ[illegible] სახებ მარქსი აღნიშნავს, რომ ინგლისმა გაან[illegible] რა მთელი სამრეწველო ცხოვრება ირლანდიის[illegible] ვისი პოლიტიკის წყალობით. ამიტომ „როგორ[illegible] ირლანდიელები შეიქმნებიან დამოუკიდებელნი [illegible] და ვაიძულოთ ისინი გადაიქმნენ პროტექციონ[illegible] ბად, კანადის, ავსტრალიისა და სხვათა [illegible] სად“ ***).

მაგრამ მარქსს—ენგელსს მარტო წერი[illegible]

*) იხ. К. Маркс и Ф. Энгельс: „Письма“ 170—71;—1923 წ.

**) იქვე გვ. 471—2.

***) იქვე გვ. 173.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ვანო სარაჯიშვილს

(სტანსები)

დღეს ყველა ერთად, ვით ერთი კაცი
ზეიმს გადვიხდით შენსას მზიურად.
შენ მოხველ ჩვენთან, როგორც წარმტაცი
და უეცარი უვერტიურა.

დღეს ყველასა სურს მონსალვატიდან
ბრძოლისთვის მოსულს რაინდს აკოცოს;
რომელმაც სული არ მოარიდა
შემოქმედებით დანთებულ კოცონს!

ჩვენ მებრძოლნი ვართ: დღეს ვამსხვრევთ ღმერთებს!
თვინიერ ბრძოლის არ გვწამს მესია!
მაგრამ, ქურუმო, შენთან გვაერთებს
ბრძოლის ჰანგები და პოეზია!

ხელთ ვილებთ თასებს და ვავსებთ ღვინით,
და ვავსებთ ღვინით თასებს დღეს მისთვის,
რომ გადღეგრძელოთ შენ—ლოჰენგრინი—
ომგადახდილი პოეზიისთვის!

შენს ციურს, მაღალ ზეშთაგონებას
უკვდავება აქვს ჩვენგან მისჯილი:
დარჩება ჩვენში ტკბილ მოგონებათ:
სახელი: ვანო სარაჯიშვილი.

14 მაისი. ვ. წ.

ვანო სარაჯიშვილის იუბილე

სახელმწიფო ოპერის თეატრში ოთხშაბათს, 16 მაის, დიდი ზეიმია. საოპერო დასის პრემიერს ვანო სარაჯიშვილს უმართავენ მისი არტისტიულ მოღვაწეობის 20 წლის იუბილეს. სასახელო გზას დაადგა ჩვენი ნიჭიერი მსახიობი. პირველ გამოსვლიდანვე ეტყობოდა ჯერ კიდევ ახალგაზრდა ვანო სარაჯიშვილს ბრწყინვალე საოპერო კარიერა. მსახიობმა დაიწყო თავისი კარიერა 1901 წელს შემთხვევითი გამოსვლებით (დებიუტებით) მაგრამ კარიერის ნამდვილი დასაწყისი არის 1903 წელი მაშინ, როდესაც ის გახდა პროფესიული საოპერო მომღერალი, როდესაც ჩვენი პრემიერი იღებდა მონაწილეობას წერეთლის საოპერო დასში, პეტერბურგში, და შემდეგ—გვიდოს დასში. მაშინაც ხიბლავდა ის თავისი ხმის ტემბრით და მუსიკალობით მსმენელთ. ცხოვრების სხვა და სხვა პირობების გამო და, ჩემის აზრით კი, თავისი მოწოდებისადმი არა საკმარის ყურადღების მიპყრობისა გამო, ვანო სარაჯიშვილის კარიერას უკან სვლა დაეტყო, მაგრამ ბუნებრივმა ნიჭმა თავისი გაიტანა. ვანო სარაჯიშვილი მიხვდა, ბუნებრივი ნიჭის მიწაში დამარხვა იქნებოდა დიდი დანაშაული, მან იგრძნო ძალა და გაეღვიძა სურვილი გამხდარიყო იმათ, რისაკენ იყო მოწოდებული ფორტუნისაგან და ნამდვილი ნიჭი. თითქოს შინაგანი ცეცხლით აღგზნებული, აინთო ნათელ ალით, რაც ეხლაც იწვის, გვათბობს და გვაძლევს დიდს სიხარულს. ვანო, პეტრეს ძე სარაჯიშვილი გახდა პირველ ხარისხოვან მომღერლად, თუ თავისი ხმის სიძლიერით არა მუსიკალობით და სცენიურ-ვოკალურ დამთავრებულ ალსრულებით მაინც. თუ უწინ ვანო სარაჯიშვილი იმალებოდა სცენიურ გადმოცემის ჩრდილში, ახლა მისი შესრულების დრამატიული მხარე იმავე სიმაღლეზე სდგას, რაზედაც ვოკალური.

მე ვერ წარმომიდგენია უფრო ცოცხალი და რეალური ასრულება დონ-ხოზეს („კარმენში“) ლოენგრინის („ლოენგრინში“) გავარტოსის („ტოსკაში“) და აბესალომის („აბესალომ და ეთერში“) პარტიების, როგორც ასრულებს ვანო სარაჯიშვილი.

ვოკალური გადმოცემა—ეს სარაჯიშვილისებური სტილია საკამერო შესრულებისა.

დიდი მადლობა მსახიობს, მრავალ ჟამიერ მას მშობლიურ ხელოვნების სადიდებლად.

პ. ბებუთოვი.

ვანო სარაჯიშვილი აბესალომის როლში

(ოპერა „აბესალომ და ეთერი“).

ვანო სარაჯიშვილი

ოცი წელიწადია, რაც ვანო სარაჯიშვილი ეწევა საოპერო მსახიობის სიმპატიურ და ლამაზ მოვალეობას. ოცი წლის განმავლობაში ჩვენი საყვარელი ვანო თავის სამშობლოში, თუ უცხოეთში ატკბობდა და ხიბლავდა მსმენელთ თავისი მშვენიერი, ნაზი, მეტად მგრძნობიარე და მუსიკალობით ალსავსე ხმით. აბა ვის შეეძლო ვანოს ჯადოსნურ ხმის წინაშე ქედი არ მოეხარა?

პეტროგრადში პრიანიშნიკოვთან მოწაფედ ვანომ ხომ თავისი მომხიბლავი ხმის საშუალებით შევიდა მიუხედავათ იმისა, რომ მასთან მოწაფედ შესვლა მეტად ძნელი საქმე იყო. მაგრამ პროფესორმა გასინჯა რა ვანოს ხმა, ალტაცებაში მოვიდა, დიდი სიამოვნებით მიიღო მოწაფედ და სწავლის ფულისაგანაც გაანთავისუფლა.

როგორც ვანოს ბიოგრაფიიდან ვიცით განთქმულმა შალიაპინმა მოისმინა რა იტალიაში ვანოს ხმა, მოხიბლული დარჩა და პარიზში ეპატიჟებოდა მუსორგსკის ოპერა, ბორის გოდუნოვში მონაწილეობის მისაღებად.

დიახ, საამურია და დამატკბობელი ვანოს ხმა. ტყუილად კი არ დაუმსახურებია ვანო სარაჯიშვილს მთელი ქართველი ერისა და საზოგადოების ყურადღება, პატივისცემა და სიყვარული. ვინ არ იცის —ვინ არის ვანო სარაჯიშვილი? მისი სახელი დაკავშირებულია მრავალ ტკბილ და მაღალ განცდებთან. ვის არ უგრძვნია და ვისთვის არ აუტოკებია გული ვანო სარაჯიშვილის თავისებურ მოხდენილ ხავერდოვან ხმას?

ვანო სარაჯიშვილი დიდი მსახიობია, მშვენივრად იცნობს სცენას და თავის საქმის ნამდვილი ჯადოსანია. ვანო სარაჯიშვილს თავისი ხმის საშუალებით შეუძლია გვაგრძნობინოს, როგორც უალრესი მწუხარება, ისე დიდი სიხარული, რასაც ხელს უწყობს აგრეთვე მისი მეტად განვითარებული მიმიკა. თვითეული სახის კუნთის გაშლა, თუ შეკუმშვა გადმომცემელია ამა თუ იმ გრძნობის, თვითეული მისი ნაბიჯი სცენაზე გადადგმული, ადგომა თუ დაჯდომა სილამაზით არის ალსავსე. ვანო სარაჯიშვილია ეროვნული მუსიკის ყვავარჯენი. დიდი დამსახურება მიუძღვის ვანოს ეროვნული მუსიკის აყვავება—განვითარებაში. თუ სხვანი ქმნიდენ ქართულ ოპერებსა და რომანსებს, ვანო სარაჯიშვილი საუკეთესო აღმსრულებელი და გამავრცელებელია ამ შემოქმედებათა მთელ ერში. ვანო პროვინციასაც არ აკლებდა თავის მადლიან ხმას და ხშირად მიდიოდა იქ. სადაც კი ჩავიდოდა ვანო, ქალაქი თუ დაბა ალტაცებაში იყო, ყველანი ზეიმობდა და გაიძახოდა დიდის გრძნობითა და სიყვარულით. „ჩვენი ვანო სარაჯიშვილი ჩამოვიდაო“. დიახ, ყველას უყვარს ვანო და კიდეც დაიმსახურა მან ეს სიყვარული. გვიყვარს იმიტომ, რომ ის ჩვენი ერის სასახელო შვილია, სული და გულია, ამასთანვე უალრესი ნიჭით დაჯილდოებული, რაც მისთვის შთაუბერავს საქართველოს კეკლუც, ლამაზ და წარმტაც ბუნებას. ამიტომაა, რომ ვანო ისე გვიტაცებს და გვხიბლავს თავის თაფლსავით ტკბილი ხმით, როგორც საქართველოს ბუნება. დღეს ვანოსთან მივა მთელი ერი და ეტყვის: ერის მიერ შეყვარებულო ვანო—შენ ხარ ნამდვილი ხელოვანი, დიდი ამაგიდა დამსახურება მიგიძღვის ერის წინაშე. იცოცხლე მრავალ ჟამიერ და შენი სახელი უკვდავი იქნება, სანამ ცოცხალია ერი შენი.

გაუმარჯოს საყვარელ ვანოს!

ვაშა მას!

ქ. ჩხატარაიშვილი.

არ კმაყოფილდებოდენ ირლანდიის საკითხის შესახებ და ეს კითხვა გადატანილ იქმნა და ფართოდ განხილული **ინტერნაციონალის საბჭოშიც**, სადაც 1869 წლიდან მარქსი ენერგიულად იცავდა თავის გეგმებს ირლანდიის მიმართ. 1869 წ. 24 ოქტომბერს ენგელსი აუწყებს მარქსს თავის დასკვნებს: „ირლანდიიდან რუსეთამდე მხოლოდ ერთი ნაბიჯია. ირლანდიის ისტორიაზე შეიძლება გარიყო, როგორი უბედურებაა ხალხისათვის, თუ მან დაიმონა სხვა ხალხი. ინგლისელების ყველა ღორობას აქვს თვით დასაწყისი ირლანდიის დამონებაში“ *).

1869 წ. 18 ნოემბერს, მუშათა საზოგადოების საერთაშორისო გენერალურმა საბჭომ (ინტერნაციონალმა) განიხილა ბრიტანეთის მთავრობის დამოკიდებულება ირლანდიელების ამნისტიის შესხებ. ამ კრებაზე მარქსმა 1 საათი და ერთი მეოთხედი ილაპარაკა და წარადგინა მეტად საინტერესო რეზოლიუცია, რომელშიც დაგმობილია გლადსტონის პოლიტიკა, რომელშიც წინსწარ განზრახვით შეურაცხყო ირლანდიის ნაცია, მასთანვე გენერალური საბჭო თავის ალტაცებას გამოსთქვამს იმ ვაჟკაცობისა, სიმტკიცისა და დიდ სულოვნებისათვის, რომლითაც ირლანდიის ხალხი ატარებს თავის მოძრაობის ამნისტიის სასარგებლოდ. ეს რეზოლიუცია ეუწყა ინტერნაციონალის ყველა სექციას. **).

ამავე წელში მარქსი ვრცელ წერილს სწერს ენგელსს ირლანდიის საკითხის შესახებ მისი მოღვაწეობიდან. ჩვენ მოვიყვანთ ამ წერილიდან ადგილებს ვრცლად, რადგან იგი ქართულ პრესას ჯერ არ უხილავს, და მასთანვე საუცხოვოთ ახასიათებს მარქსის პოლიტიკას კონკრეტულ მაგალითის მიხედვით ეროვნულ საკითხში.

მარქსი სწერს: „ჩემი გამოსვლა ირლანდიის ამ საკითხში ამნისტიის შესახებ, აგრედვე ჩემივე უკანასკნელი წინადადება გენერალ საბჭოში იმის შესახებ, რომ განხილული ყოფილიყო ინგლისის მუშათა კლასის მდგომარეობა ირლანდიაში და გამოგვეტანა ამის შესახებ ცნობილი გადაწყვეტილება, ყველა ამას, რასაკვირველია, ჰქონდა კიდევ სხვა მიზნები, გარდა იმისა, რომ ხმამაღლა და გადაჭრით გამოგვეთქვა დამონებულ ირლანდიის სასარგებლოდ და მისი დამმონებელთა წინაამდეგ.

მე უფრო და უფრო მივდივარ იმ დასკვნამდე—და ეხლა საქმე იმაშია მხოლოდ, რომ ჩაუნერგოთ ეს გადაწყვეტილება ინგლისის მუშათა კლასს გონებაში,—**რომ ის ვერასოდეს ვერ შესძლებს გადასდგას თვით ინგლიშსი გადამწყვეტი ნაბიჯი წინ, სანამ არ გასწყვეტს საბოლოოდ გაბატონებულ კლასების პოლიტიკასთან ირლანდიის საკითხში. ინგლისის მუშათა კლასმა არა მარტო უნდა დაეხმაროს ირლანდიელებს, აგრეთვე უნდა აიღოს თავისთავზე ინიციატივა 1801 წელს დამყარებულ კავშირის დაშლის საქმეში და შესცვალოს იგი თავისუფალი კავშირით ფედერატიულს საფუძვლებზე**... თუ ეს არ იქნება ჩადენილი, მაშინ ინგლისის ხალხი დარჩება გაბატონებულ კლასების დახმარებაში, იმიტომ რომ ის იძულებული იქნება იმოქმედოს მათთან (გაბატ. კლასებთან) ერთად ირლანდიის წინაალმდეგ... **პირველი პირობა** (კურსივი მარქსისაა) პროლეტარიატის განთავისუფლებისა ინგლისში, ინგლისის მიწადმფლობელთა ოლიგარხიის ჩამოგდებაში მდგომარეობს,—მაგრამ **სანამ ეს ოლიგარხია ინარჩუნებს თავისთვის ძლიერს პოზიციას ირლანდიაში, შეუძლებელია მისი სიძლიერის განადგურება თვით ინგლისში** მაგრამ როგორც კი ირლანდიის ხალხი აიღებს საქმეს თავის ხელში, როგორც კი ის შეიქმნება კანონმდებელი და მმართველი თავისი ქვეყნისა და მიაღწევს ავტონომიას,—მოსპობა ფეოდალური არისტოკრატიისა (უმთავრეს ნაწილად ისინი **იგივე არსებია** —ინგლისის ლენდლორდები) მოხდება შეუდარებლივ ადვილად, ვიდრე აქ, რადგან ირლანდიისათვის ეს არის არა მარტო ეკონომიური საკითხი, არამედ იმავ დროს **ნაციონალურიც** (მარქსის კურსივია), რადგან ლენდლორდი ირლანდიაში არ წარმოადგენენ. როგორც ინგლისში, ტრადიციულ თანამდებობის პირებსა, და ქვეყნის წარმომადგენლებს არამე ეროვნების მომაკვდინებელ დამჩაგვრელებს (**смертельными угнетательями национальности**). და არა მარტო შინაური სოციალური განვითარება ინგლისისა გახლეჩილია ეხლანდელი დამოკიდებულებით ირლანდიისადმი, არამედ ამითაც აიხსნება მისი (ინგლისის) საგარეო პოლიტიკა რუსეთისა და ამერიკის შეერთებულ შტატების მიმართ“ (კურსივები ჩემია). *)

ამ ვრცლად მოყვანილ ციტატაში გარკვევით არის ნათქვამი, თუ რა გზას უნდა დაადგეს პროლეტარიატი დაჩაგრულ ერთა საკითხში. ერების განთავისუფლებას მოითხოვს რევოლიუციისა და მუშათა კლასის ინტერესები. სანამ იბატონებს მეტროპოლიას ბურჟუაზია კოლონიებზე და შეძლება ექნება გამოზიდოს იქიდან საჭირო მასალები, მანამ შეუძლებელი იქნება ფართო სოციალური რევოლიუციის დაწყება,—აი ლეიტ-მოტივი მარქსის დებულებისა, რომელიც გამაგრებული არის ირლანდიის ისტორიული მაგალითებით. და განა ეს პოლიტიკა არ უდევს სარჩულად კომინტერნის თანამედროვე პოლიტიკას აღმოსავლეთის ხალხთა მიმართ, რომელთა უდიდესი სტრატეგიული გეგმები მიმართულია ამ კოლონიალური ერების აჯანყებისაკენ, რომ ამით ხელიდან გამოეცალოს დასავლეთ იმპერიალისტებს ეკონომიური და პოლიტიკური ბატონობის ყავარჯენი და გაუადვილოთ ევროპის პროლეტარიატს ძალა-უფლების ხელში ჩაგდება.

ეს გეგმა და პოლიტიკური გეზი ირლანდიის საკითხში, რომელიც მეტათ პატარა ადგილს დაიჭერს მარქსის რევოლიუციონურ ნაწერებში, თავისი შინაარსითა და მნიშვნელობით ათასეულ ლიტონ გეგმებს სჯობია ეროვნული საკითხის ხალად დაყენებისათვის.

ჩვენ შეგვეძლო დამახასიათებელი ადგილიც მოგვეყვანა მარქსის წერილიდან თვით ეროვნების შესახებ (იხ. მარქსის წერილი ენგელსისადმი 1866 წ. 20 ივლისს გვ. 202). მაგრამ ეს შემდეგისათვის იყოს.

ეხლა ავიღოთ პოლონეთის საკითხი. ამ საკითხისაკენ მარქს-ენგელსის თვალ-ყური თავიდანვე იყო მიქცეული. ჩვენ მხოლოდ ენგელსის შეხედულებებს მოვიყვანთ.

1891 წ. 24 სექტემბერს ენგელსი სწერს ბებელს: „მე ვეუბნები მათ (ფაგის) პირდაპირ: „ჩვენ თითქმის დარწმუნებულნი ვართ, რომ 10 წლის შემდეგ ჩვენ მივიღებთ ძალა-უფლებას თავის ხელში. **ჩვენ ვერ შევსძლებდით ძალა-უფლების აღებას, ვერც მის დაცვას, თუ არ გამოვასწორებთ ჩვენი წინაპრების შეცდომებს სხვა ნაციონალების მიმართ**, ე. ი, 1) გულწრფელი შედგომა პოლონეთის აღდგენისათვის; 2) ჩრდილოეთ შლეზვიგისა და ელზას-ლორენის მცხოვრებთათვის თავისუფლების მიცემა გადაწყვიტონ საკითხი თუ რომელ სახელმწიფოში შევლენ ისინი, სოციალისტურ საფრანგეთისა და სოციალისტურ გერმანეთის შორის სამუდამოდ შეუძლებელია არსებობდეს ელზას-ლორენის საკითხი“ (კურსივი ჩემია)*) ეს არის ნიმუში სალი და სწორი ხაზისა ეროვნულ საკითხში. მაგრამ ენგელს ამაზე უფრო უკეთესი ადგილები აქვს რომელთა შინაარსი და მნიშვნელობა, შეიძლება ითქვეს დღემდე გამოუყენებელი და დამახინჯებული იყო ს. დემოკრატების მიერ,

1892 წ. 10 თებერვალს ფ. ენგელსი „კომუნისტურ მანიფესტის“ პოლონურ გამოცემის წინასიტყვაობაში შემდეგს სწერს:

„**პოლონეთის მრეწველობის სწრაფი განვითარება**, ისეთი განვითარება, რომ იგი მთელი თავით რუსეთის მრეწველობაზე მაღლა დგება, თავის მხრით **არის საწინდარი პოლონურ ხალხის ამოუწურავ, სასიცოცხლო ენერგიისა, მისი მომავალი ეროვნული აღორძინების ახალი გარანტიაა**. დამოუკიდებელ, ძლიერ პოლონეთის აღორძინება კი არის საქმე. რომელსაც დიდი მნიშვნელობა აქვს არა მარტო პოლონელებისათვის, არამედ ყველა ჩვენთვისაც. **ევროპის ხალხთა საერთაშორისო თანამშრომლობა შესაძლებელია მხოლოდ მაშინ, როდესაც ყოველი ამ ერთაგანი თავის სახლის სრული ბატონ-პატრონი იქნება**...

შლიახტამ ვერ შესძლო დამოუკიდებლობის ვერც შენარჩუნება, ვერც მისი მოპოვება იგი (დამოუკიდებლობა) ბურჟუაზიის თვალში დღითი დღე ჰკარგავს ინტერესს. მას მოიპოვებს მხოლოდ პოლონეთის ახალგაზრდა პროლეტარიატი. მის ხელში კი იგი (დამოუკიდებლობა) საიმედო იქნება. ამიტომ დასავლეთ ევროპის მუშა დაინტერესებულია პოლონეთის განთავისუფლებით არა ნაკლებ პოლონელ მუშისა“ (კურსივი ჩემია)*).

ერთი წლის შემდეგ (1893 წ. 1 თებერვალს) იტალიურ გამოცემის წინასიტყვაობაში სწერდა: „**თუ არ გაერთიანდა ყოველი ერი ცალ-ცალკე და არ მოიპოვა დამოუკიდებლობა, შეუძლებელია პროლეტერიატის საერთაშორისო გაერთიანება, შეუძლებელია ამ ერების საერთო მიზნებისათვის დამშვიდებული და შეგნებული თანამშრომლობა**“ (კურსივი ჩემია)**).

მართლაც შეუძლებელია ამ სიტყვების შემდეგ არ აღიარო, თუ რამდენად ყალბად იყო გაგებული მარქს-ენგელსის სიტყვები: „პროლეტარიატს სამშობლო არ აქვს“, როგორც მის მიმდევრებისაგან, ისე მის მოწინააღმდეგეთაგან.

სან—დონი.

შენიშვნა: წერილი სადისკუსიოა.

რედ.

---

*) იქვე გვ. 174.

**) იქვე 174—5.

*) იქვე გვ. 176—7.

*) იხ. გვ. 290.

*) იხ. „კომუნისტური მანიფესტი“ ქართული გამოცემა „წითელი წიგნისა“ გვ. 65.

**) იხ. გვ. 66.

„ცხოვრების საშინელება“.

„თუ ეს უბედურება აუცილებელია, თუ ევროპა თავის წინდაუხედაობით და თავის ეგოიზმით მიიყვანს კაცობრიობას საშინელ და შემაძრწუნებელ ძალმომრეობამდის, — პროლეტარიატი მოვალედ ჩასთვლის თავის თავს, ყოველი ღონისძიება იხმაროს მისთვის, რომ შეინარჩუნოს ჯერ ისევ ნორჩი სოციალური წესწყობილება“...

ეს არის სიტყვები კაცობრიობის საუკეთესო მომავლისთვის საუკეთესო მებრძოლისა და მშვიდობიან ცხოვრების იშვიათ მოციქულისა, ჟან ჟორესისა, რომელიც ჯერ კიდევ 1895 წელში ე. ი. 20 წლის წინად დიდ ევროპიულ ომის დაწყებამდე ჰგრძნობდა საყოველთაო ომის მოახლოვებას და მის წინააღმდეგ ქადაგობდა...

დღეს, როდესაც ჰაერში იკრიბებიან შავი ღრუბლები და გაუმაძღარი ევროპა გულმოდგინეთ ემზადება ახალი ომისთვის; როდესაც „თავისუფლების მქადაგებელი და დაჩაგრულ ერთა მფარველი“ საფრანგეთი აწიოკებს გერმანიის მშრომელ ხალხს და სულთამხუთავივით მოითხოვს „ძველ ვალებს“, —საჭიროდ მიგვაჩნია მოვიგონოთ ის მხურვალე სიტყვები, რომლითაც ებრძოდა ჟორესი იმპერიალისტურ და მილიტარისტულ ბურჟუაზიას: „ამ თავზედ წამოტეხილ გრიგალის დროს პროლეტარიატი მიიღებს მხედველობაში იმას, რომ მან პასუხი არ აგოს იმ კატასტროფისათვის, რომელიც გამოწვეულია ძალა-უფლებით აღჭურვილ ბურჟუაზიისაგან და არ დაკარგოს საჭირო ნაციონალური დამოუკიდებლობა და სამშობლოს მთლიანობა! მე მაქვს სრული უფლება აღვიარო, ამბობდა ჟორესი, რომ 120 წლის განმავლობაში, მუდამ, როდესაც დიდი სოციალური ან ნაციონალური კრიზისი მოითხოვდა საფრანგეთის პროლეტარიატის გამოსვლას,—იგი გადიოდა და იცავდა მთელი თავისი ძალ-ღონით როგორც უმაღლეს იდეალებს პოლიტიკურ თავისუფლებისას და სოციალურ სიმართლისას, ისევე ხელ შეუხებელ ერის დამოუკიდებლობას!.. მე ვამტკიცებ და ეს არ იქნება ცარიელ სიტყვების თამაში, რომ რაც უფრო რევოლიუციონურია პროლეტარიატი, რაც უფრო შეგნებული და მძლავრი,—მით უფრო ღრმად არის გამჯდარი მის შეგნებაში აუცილებელი და მედგარი დაცვა ერის დამოუკიდებლობისა, მისი შენარჩუნება!.. **ეროვნული დამოუკიდებლობა და სოციალური თავისუფლება განუშორებლად არიან გადაბმულნი ერთმანეთზედ**“!.. ამას ამბობდა ის ჟორესი, რომელიც იყო ნამდვილი და ცნობილი სოციალისტი, საუკეთესო მებრძოლი კაცობრიობის საუკეთესო იდეალებისთვის, ერთა ერთობის და ძმობის მქადაგებელი, საყოველთაო მშვიდობიანობის დამცველი და მოციქული, პროლეტარიატის სული და გული, იმპერიალიზმის, კლერიკალიზმის და შოვინიზმის დაუცხრომელი მტერი!.. და ეს მშვენიერი ადამიანი, ეს იშვიათი სილამაზით სავსე პიროვნება, მოკლა ვერაგმა ადამიანის ხელმა, დაქირავებულმა საზიზღარმა ავაზაკმა. შეირყა ძირ-ფესვიანად საფრანგეთი: ჟორესის სიკვდილი ჰნიშნავდა ბურჟუაზიის თარეშს და დიდი ომის დაწყებას... ატირდა კაცობრიობა! სისხლით და ცრემლებით მოირწყო დედა მიწა!..

ადამიანზედ საშინელი და მავნე დედამიწაზედ არავინ დაიარება. გარეულმა პირუტყვებმა და მხეცებმაც კი იციან მტრის დარიდება ან შებრალება... ადამიანი კი სასტიკია და შეუბრალებელი: მან გამოიგონა ცხოვრების საშინელება — მკვლელობა! ადამიანის პირველ მდგომარეობიდან თანამედროვე გაუმჯობესებულ ცხოვრებამდის, უბრალო ქვიდგან ან კეტიდგან—ქიმიურად შეზავებულ შხამებით სავსე არტილერიულ სასროლ მასალამდის და ელექტრონის ტალღებამდის, ადამიანმა ტვინი უფრო მისთვის ამოძრავა, რომ თავისივე სწორი და მგზავსი ადამიანი ქვეყანაზედ მოესპო და მის მკვლელობის იარაღი გაეუმჯობესებინა!.. თუ სხვა და სხვა გადამდებ სენებისგან: შავი ჭირისგან, ხოლერისგან, ჭლექისგან და მალარიისგან გაწყვეტილ ადამიანების გვამებისგან უზარ-მაზარი მთები აგროვდება, რაღა ნაკლები იქნება თვითონ ადამიანისავე ხელით განუწყვეტელ ომებში გაჟლეტილებისა? ბევრს მაგალითებს რომ არ გამოვუდგეთ, საკმარისია მარტო უკანასკნელი ომიც, რომელსაც ექვსი მძლავრი და განათლებული სახელმწიფო აწარმოებდა და საერთოდ გაჟლიტა და გაანადგურა მრავალი მილიონი ადამიანთა ოჯახებისა!.. რამდენი სიმდიდრე გაუქმდა, რამდენი ნაშრომი მოისპო, რამდენი მონაპოვნი დაიკარგა! კაცობრიობამ დაიხია უკან მთელი საუკუნით, განიცადა შიმშილი, უბედურობა!.. განა ყველა ეს ცხოვრების საშინელება არ არის?!. განა ამაზედ საშინელი კიდევ იქნება რამე ქვეყანაზედ?!. ადამიანი ადამიანსა ჰკლავს, ჰსპობს დიდსა და პატარას, განურჩევლად, უდანაშაულოდ, შეუბრალებლად... ოჰ! რა საშინელია თანამედროვე ადამიანი! რა უბედურია კაცობრიობა, რომელიც განუსაზღვრელ მსოფლიოზედაც კი ვერ მოთავსებულა! ნუ თუ, არ დადგება ის სანატრელი დრო, რომ ქვეყანაზედ მოისპოს ეს საზიზღარი მკვლელობა და ცხოვრების საშინელება აღარ არსებობდეს?— დადგება! და **დადგება მაშინ, როდესაც კაცობრიობა აჰლაგმავს ღვირ-აგლეჯილ და გაუმაძღარ ბურჟუაზიას, როდესაც ძალა-უფლება ყველგან გადავა მშრომელი ხალხის ხელში, როდესაც იგი შეიქმნება ბატონ-პატრონი მთელი ქვეყნიერებისა!..** მაშინ „ადამიანი ადამიანისთვის გაუმაძღარი მგელი აღარ იქნება“: მაშინ დაისვენებს დედამიწა და მაშინ გაიხარებს მთელი კაცობრიობა!

გენო ყორჩიბაში.

საბავშო დაწესებულებათა შეფების საყურადღებოთ

ს. ს. ს. რ. განათლების კომისარიატის სოც. აღზრდის მთავარმართველობა ამით აუწყებს საბავშო დაწესებულებების ყველა შეფებს, რომ მათ შეფობის ქვეშ მყოფ ბავშვებმა ეს სასწავლო წელი გაატარეს სრული სარგებლობით, ბევრი იმუშავეს, მაცადინეობდენ ბეჯითად და აკეთებდენ ყოველივეს შეძლებისდაგვარად. რომ მომავალში გამოეცვალონ ბრძოლაში დაღლილთ უფროს ამხანაგებს, ამიტომ ისინი ღირსნი არიან მიიღონ თავიანთ შეფებისაგან წითელი დროშა და მათთან ერთად შეხვდენ 20 მაისს საქართველოში პირველ საბავშო დღესასწაულს.

ს. ს. ს. რ. სახგანკომის სოც. აღზრდ. მთავარმართველობა.

პროვინციაში

პირველი მაისი ფოთში.

წინა დღით ადრე დაიწყო ფოთმა მზადება და წითელი ყვავილებით მიგებება პირველ მაისს.

მშვენიერი დილაა.

ქალაქს მზე სხივებით აელვარებს და სიყვარულით ეალერსება.

ქუჩები თანდათან ხმაურდებიან, წითელი დროშებით დილის 10 საათზე ყველა მხრიდან მოდიან პროფესიონალური კავშირის წევრები, მოსამსახურეები, მოწაფეები, ჯარი, და თავს იყრიან გურიის ქუჩაზე პროფბიუროს წინ. პატარა ბავშვები მორთული ყვავილებით და წითელი ლენტებით დაჰქრიან ქუჩებზე ავტომობილებით. ზღვა ხალხის პროცესია იმართება პარტკომისაკენ, პარტკომიდან მწყობრათ მიეშურებიან ლიალინის ქუჩით პარკში, სადაც დანიშნულია მიტინგი.

პირველ მაისის საზეიმო პარკში ტრიბუნა მორთულია ცოცხალი ყვავილებით, დროშებით და სურათებით. ტრიბუნის გარშემო თავს იყრიან ყველა დარგის წარმომადგენლები.

სრულ 12 საათზე პარტკომის მდივანი ამხ. პროკოფი მეგრელიშვილი ხსნის მიტინგს და მოკლე და შინაარსიანი სიტყვით აშუქებს პირველ მაისის დღესასწაულს, შემდეგ გამოდიან ტრიბუნაზე: ახალგაზრდა კომ. პარტ. კავშ. სახელით ამხ. მიშა კავჟარაძე, წითელ არმიელების ამხ. ფილოც, პროფბიუროს ს. კოკოსაძე, ქალთა ორგანიზაციის ეფროსინე ჯაბურია, აღმშენებელთა კავშირის და „ტრიბუნის“ რედაქციის სახელით გამოდის ამხ. ემელიანე ნოდია, რომელიც მეტად ლამაზ სიტყვებით აღნიშნავს 1 მაისის დღესასწაულს, აღმასკომის სახელით გამოდის ამხ. ბესარიონ გოგია, რომელიც ხანგრძლივ ესაუბრება და ფართედ უხსნის ხალხს 1 მაისის მნიშვნელობას საერთაშორისო მშრომელ მასისადმი. შემდეგ გამოდის ნავთსადგურის გადამტვირთველ მუშათა კავშირის სახელით ამხ. გრ. ძნელაძე, ყოველი სიტყვის დამთავრების შემდეგ ხორო ასრულებს ინტერნაციონალს და უკრავს ორკესტრი.

მიტინგი სრულ 2 ს. და 20 წ. დასრულდა. ხალხი ნელ-ნელა იშლება, საღამოს 5 ს. ქალაქის ბაღში იმართება შევარდენის ვარჯიშობა. უფასო წარმოდგენები გაიმართა თეატრი „კომეტა“-ში, რკინის გზის კლუბში, მეზღვაურთა კლუბში გაიხსნა გარნიზონის კლუბი სახელდობრ „ახალგაზრდა წითელი არმიელი“ სადაც „ჩემო“-მ მიიღო შეფობა.

საღამოს ქალაქის ბაღი განათებული იყო ცეცხლით და რაკეტებით. ხალხი დიდის ზეიმით ატარებდა ამ დღეს

გ. ჟვანია.

ასკანა (გურია). უნდა ითქვას, რომ პროვინციის შესახებ ჩვენი პრესა ბევრს ლაპარაკობს. აქამდე ქართულ პრესას ახასიათებდა ერთი ახირებული მოვლენა—ყოველ გვარ წერილებს იხილავდით ჩვენ ჟურნალ გაზეთებში გაიგებდით მთელი ქვეყნის ამბავს მაგრამ საქართველოზე კი ვერაფერს.

დღეს თითქოს მდგომარეობა იცვლება, პროვინციიდან ბევრი ცნობები მოდის, და ვინც ჟურნალ გაზეთობას თვალყურს ადევნებს, მას საშვალება ეძლევა იცოდეს ჩვენი ავკარგი.

კერძოთ ასკანის შესახებ ბევრი დაიწერა „ტრიბუნა“-ში „კომუნისტ“-ში და „მუშა“-ში აღსანიშნავია „მუშის“ კორესპოდენტის წერილები, რომლებზედაც შევაჩერებთ მკითხველის ყურადღებას. მე ვფიქრობ მკითხველებს გაუზიარო ჩემი აზრი ასკანაში არსებულ ერთი ორგანიზაციაზე სახელდობრ ქურდების გამომძებნელ კომისიაზე. ცხადია, ქურდები საზოგადოების სხეულზე საზიზღარ და საშინელ მუწუკს წარმოადგენენ, მაგრამ ისიც ცხადია რომ ამ მუწუკის ჩამოჭრასაც დიდი სიფრთხილე სჭირდება, რომ ოპერაცია უმტკივნეულოთ ჩატარდეს.

ს. ასკანაში ადგილობრივი ხელისუფლების განკარგულებით დაიხვრიტა ორი ქურდი 1. იასონ ნაცვალაძე და 2. ლუკა დოლიძე.

როგორც ასკანის მცხოვრებს და საქმის შინაარსის კარგათ გაცნობილს ეჭვი არ შემდის, რომ ეს ორი პიროვნება საზოგადოებისათვის ხორც მეტი იყო, მაგრამ უმაღლესი სასჯელით, სიკვდილით დასჯა დიდი ხნიდან დაყრუებულ 70 წლის მოხუცის (ი. ნაცვალაძე) და ნახევრათ გასულელებულ ქათმის და კვერცხის ქურდის (ლ. დოლიძე), ისიც თავისივე სოფელში, ფსიქოლოგიურათ ვერ ახდენს კარგ შთაბეჭდილებას. ეს ნაბიჯი უსათუოდ აჩქარებულათ უნდა ჩაითვალოს, მით უმეტეს, რომ ის ორი კაცი სხვებთან შედარებით წვრილ ქურდებათ შეიძლება ჩაითვალოს.

ადგილობრივი ხელისუფლების საყურადღებოთ უნდა ითქვას, რომ საეჭვო პირები საზოგადოებაში ვერ სარგებლობენ ავტორიტეტით, მაგრამ თავისუფლათ კი დასეირნობენ, ქურდობის შესახებ უნდა ვთქვა, რომ მას ღრმა სოციალური მიზეზები აქვს, უმაღლესი სასჯელის ცხოვრებაში გატარება მათ მიმართ ნაჩქარევია, მაგრამ სრულიათ დაუსჯელათ მათი ყოფნაც შეუძლებელია.

ასკანაში იყო შემთხვევა, რომ მოიპარეს ულათ ხარები (თალაქვაძის), ძროხა (ჯაველიძის). აგარაკ ბახმაროზე ხდება ქურდობა კარ-ფანჯრების მინების და სხვების. იქვე იყო შემთხვევა ძველი სამზარეულო სახლის მთლიანად მოპარვის და გაყიდვის. არის შემთხვევა ორ-სამ სულს საქონელს გარეკავენ საბალახოთ და ხუთ, ექვსს კი აბრუნებენ იმავე წელიწადს.

საჭიროა გამოირკვეს ვინ ანადგურებს ტყეებს და ამით საზოგადოებას აურაცხელ ზარალს აყენებს და ბევრი სხვა.

ყველა ამაებს უნდა გამოკვლევა გამოქვეყნება და შესაფერი მსჯავრის დადება.

გაზეთ „მუშის“ კორესპონდენტს „ton“-ი „მუშის“ № 138-ში მოუთავსებია წერილი, სადაც გამოთქმულია აზრი, რომ ხონის ციხის ძველი ეკლესია უნდა დაინგრეს, მიზეზი—ის ლიადი ბანია დაყრუებულია და ყაჩაღებისათვის თავშესაფარს წარმოადგენსო. ამ განცხადებას არ შეგვიძლია დავეთანხმოთ. ეს ეკლესია ძველია (დაახლოვებით 15 საუკუნის), შიგ არის მხატვრობა. აშენებულია განსაკუთრებული თლილი ქვით და ისტორიული თვალსაზრისით ერთგვარ განძს წარმოადგენს. ასკანის ცნობილი ციხის, ამ ეკლესიის და სხვების ისტორიული მნიშვნელობაა გამოსარკვევია. რა საბუთია ყაჩაღები იფარავს თავსო? განა შეუძლებელია მისი კარგად დაკეტვა? განა შესაძლებელია ყველა ის დავანგრიოთ, რითაც ყაჩაღები ისარგებლებენ?

ყაჩაღები ხიდეებზე დადიან და ხომ არ არის საჭირო ხიდეების აფეთქებაც ამხ. „ton“-ის აზრით? ყველაფერ ამას ძალიან დაფიქრება უნდა, ვინაიდან სიტყვას შეიძლება საქმეც მოჰყვეს და დავზიანდებით.

ჟ.

საუბარი გლეხთან

დედა ღორის გამოკვება.

დედა ღორის წესიერად კვება, მისი სისუფთავე და მოვლა უმთავრესი პირობებია, რომ მოგებული გოჭები ყველა გაიზარდოს და ჯანსაღი იქნეს.

გოჭების მოგების პირველ ხანებში საჭიროა დედა ღორი კვებოთ რაც შეიძლება ზომიერათ; საჭიროა აძლიოთ ისეთი მარგებელი საკვები, რომელიც დედა ღორს საშვალებას მისცემს მოუმატოს რძის რაოდენობა, რათა ამით გოჭებს საკმაო რძე ექნეს და მალე გაიზარდონ. რამდენ მეტ გოჭს მოიგებს ღორი იმდენათ მეტი მოვლა და კვება ესაჭიროება დედა ღორს. ამავე დროს უნდა აღვნიშნოთ, რომ ყოველ მიზეზს გარეშე საჭიროა, თუ მეტს არა, ერთ კვირას მაინც გოჭების დაყრის შემდეგ ღორს მისცეთ ადვილად მოსანელებელი და ნოყიერი საკვები, ვინაიდან გოჭების მოგების დროს დედა ღორის აგებულება პირველ ხანებში ძალაზე დასუსტებულია და ყოველივე უხეში საკვები ცუდათ მოქმედობს მის ჯანმრთელობაზე.

აქედან ცხადია, დასუსტებული დედა ღორი გოჭებს სათანადოთ ველარ გამოკვებავს და თუ სიკვდილს გადაურჩენ გოჭები, მაინც სუსტები და უვარგისები გამოვლენ.

ყველაზე კარგ საკვებათ დედა ღორისათვის ითვლება: ქერი, შვრია, კართოფილი, ჭარხალი, სტაფილო, დაჭრილი მწვანილობა, ქატო და მოხდილი და მოუხდელი ძროხის რძე.

რძე კვების წინ უსათუოდ უნდა გადმოადუღოთ; კარგია აგრეთვე ყველა საკვებს თუ შეათბობთ და შემთბარი საკვებით ჰკვებავთ დედა ღორს. დამპალი, დაობებული და დაცვარულ საკვებით დედა ღორის კვებას უნდა ერიდოთ, რადგან ასეთი საკვები იწვევს მუცელზე გამობერვას, შიგნითა აგებულობის აშლას და სხვა რაიმე ავადმყოფობას.

(მიწის მუშა) **კ. შანიძე.**

მთავრობის მოქმედებანი და განკარგულებანი

დადგენილება № 94.

საქართველოს სოც. საბჭ. სახალხო კომისართა საბჭოსი.

სამოქალაქო საქმეთათვის გასაწევი სასამართლო ხარჯების თაობაზე გამოცემულ დადგენილებათა შეცვლისა და დამატების შესახებ.

საქართველოს სოც. საბჭ. რესპუბლიკის რევოლიუციონური კომიტეტის მიერ 1922 წ. იანვრის 31 თარიღით და 184-ით გამოცემული დადგენილების შესაცვლელად და დასამატებლად, აგრეთვე საქართველოს სოც. საბჭ. რესპ. სახალხო კომისართა საბჭოს მიერ 1923 წ. თებერვლის 15-ს თარიღით და 80 №-ით გამოცემული დადგენილების გასაუქმებლად,—საქართველოს სოც. საბჭ. რესპუბლიკის სახალხო კომასართა საბჭო ადგენს:

1. ყველა სახელმწიფო დაწესებულება და საწარმოო, რომელიც არ იხდის სარეწავ გადასახადს, განთავისუფლებულია სალერბო გადასახადისაგან, აგრეთვე სასამართლო და საკანცელარიო ბაჟისაგან.

2. დადგენილება ესე ძალაში შედის დღიდან მისი გამოქვეყნებისა.

საქართველოს სოც. საბჭ. რესპუბლიკის სახალხო კომისართა საბჭო'ს თავმჯდომარის მოადგილე **ა. გეგეჭკორი.**

სახალხო კომისართა საბჭოს მდივანი **ალ. სალარიძე**

1923 წ. მაისის „12“.

ტფილისი—სასახლე.

წერილი რედაქციის მიმართ.

ამხ. რედაქტორო! იმედია თქვენს გაზეთში დამისტამბავთ შემდეგს. მე 1917 წლიდან ვმუშაობდი სოციალისტ-ფედერალისტთა სარევოლიუციო პარტიაში. პარტიის განხეთქილების შემდეგ, დავრჩი პარტიის გარეთ. გულმოდგინე დაკვირვებით დავრწმუნდი, რომ მუშა ხალხი ჰირვარამის გამომხატველი არის როგორც სიტყვით, ისე საქმით, რევოლიუციონური პარტია მემარცხენე სოციალისტ-ფედერალისტებისა. ეს პარტია შეგნებულ და პატიოსან მუშების და გლეხების პარტიაა და ამიტომ ვეწერები მემარცხენე სოციალისტ-ფედერალისტთა ორგანიზაციაში და ფიცსა ვსდებ ახალგაზრდული ჩემი ძალ-ღონით არ დავზოგო.

სალამი საქართველოს მემარცხენე სოციალისტ-ფედერალისტთა სარევოლიუციო პარტიას.

სტ. ვახილ პ. მაღლაფერიძე.

შეცდომის გასწორება.

გუშინდელ ნომერში ამხ. ს. ამაღლობელის წერილში დაშვებულია შემდეგი კორექტურული შენიშვნები: სწერია—„მას სურდა საბჭოთა რესპუბლიკებს კულისებში მოეწერა ხელი იმ კონფერენციაზედ“. უნდა იყოს: „—**იმ კონვენციაზედ**“. სწერია „ამხ. ლოზოვსკის მოკვლა“ უნდა იყოს: „ამხ. **ვოროვსკის** მოკვლა“. სწერია „სერიოზულად მოიქციოს ხმალი“ უნდა იყოს „სერიოზულად **მოიქნიოს** ხმალი“.

რედაქტორი—სარედაქციო კოლეგია.
გამომცემელი—მთავარი კომიტეტი.

ამით ცხადდება საყოველთაოდ

საყურადღებოდ

რომ აღმასკომის საფინანსო განყოფილების მიერ იჯარით იცემა ერთი წლის ვადით შემდეგი ბაღ-რესტორანები „არტო“, „სოლეი“ და „ვარსკვლავი“ „ზვეზდა“ პლეხანოვის პროსპ., „კრუჟოკი“ კირკის ქუჩაზე და „უნიონი“ სოლოლაკის ქუჩაზე პირობების გაგება შეიძლება საფინანსო განყოფილების მდივანთან ამხ. ქიქოძესთან ოთახი № 14.

№ 357. 4—4 საფინანსო განყოფილების გამგე—**ვ. ფიალკოვსკი.**

ქალაქის დარაბების მოქირავეები,

რომელნიც დაკეტენ დარაბებს, საწყობებს, სარდაფებს ან სხვა გვარ სავაჭრო-სამრეწველო კანტორებს და დაწესებულებებს, ვალდებულნი არიან ანგარიში გაასწორონ საფინანსო განყოფილების სადარაბო სექციაში, სადაც უნდა წარმოადგინონ ქირის გადასახადის ქვითარები, ორდერები და გასაღებები დარაბებიდან აღმასკომის ინვენტარის გატანა სასტიკად აკრძალულია.

№ 358. 4—4 **საფინანსო განყოფილების გამგე.**

ტირაჟი 900 ნება დართულია ლიტერატურისა და გამომცემლობის მთავარმართველობის მიერ. № 278 საქართვ. უმაღლ. მეურ. საბჭ. პოლიგრაფ. განყოფ. სტამბა კრუზენშტეინის ქუჩ. № 2